

**HAVZA MESLEK
YÜKSEKOKULU**

**BÜRO YÖNETİMİ VE
YÖNETİCİ ASİSTANLIĞI
PROGRAMI**

BYA208-Araştırma Yöntem ve Teknikleri

Öğr. Gör. Halil YAMAK

Kaynak Araştırması Yapma 2

BYA208-Araştırma Yöntem ve Teknikleri

Hafta-5

4) Literatür Taraması

TDK Sözlüğüne göre literatür: “Herhangi bir bilim dalında yazılmış olan yazı veya eserlerin bütünü” şeklinde tanımlanmaktadır.

Bilimsel araştırmalarda hangi yöntem ve teknik kullanılırsa kullanılsın; konu, olay veya durumla ilgili daha önceki araştırmaların ve kavramların bilinmesi gerekir. Literatür taraması tekniğinde daha önce başkaları tarafından açıklanmış bilgiler, çeşitli kaynaklardan elde edilir. Bu teknikle elde edilen veri/bilgiler sınıflandırılır, gruplandırılır, karşılaştırılır, birleşen ve ayrılan yönleri belirlenir. Bu teknikle elde edilen veri/bilgiler mutlaka kaynak gösterilerek yazılmalıdır.

Tarama, mümkün olduğunca farklı kaynaklardan yapılmalıdır. Unutulmamalıdır ki her veri; elde edilme yöntemi ve tekniği, veri elde eden/ edilen kişilerden kaynaklanan nedenler, elde edilme zamanları ve sıklığı, yorum ve analizler gibi nedenler dikkate alındığında eksik ya da yanlış olabilmektedir. Literatür taramasında az sayıda kaynaktan elde edilen veri/bilgi hem araştırmacı için yeterli olmayabilecek hem de söz konusu kişisel derleme hatalarının araştırmacı tarafından da yapılmasına neden olabilecektir. Bundan dolayı literatür taramasında mümkün olduğunca çok ve farklı veri/bilgiye ulaşmak gerekir.

Bu teknikte araştırılacak konu, olay ya da durumla ilgili veri/bilgiler farklı kaynaklarda yer alabilir.

Bilgiler çoğu zaman kağıt üzerindedir. Yani kitap, dergi, bülten, tezler, ansiklopediler, bibliyografyalar, biyografiler, makaleler vb. araştırmanın kaynağıdır. Bilgi kaynağı bazen de görsel/işitsel araçlar (ses kaydı, film, fotoğraf, resim vb) üzerinde olabilir. Günümüzde araştırmacıların veri/bilgiye ulaşmada kullandıkları bir diğer kaynak da internet ortamıdır. Resmi veya özel birçok örgüt, faaliyetleri ile ilgili bilgileri internet aracılığı ile ilgililere iletir. Bunun yanında birçok örgüt veri tabanları aracılığı ile çok daha fazla veri/bilgiyi ilgililerle paylaşır. Çeşitli sanal kütüphaneler ve üniversitelerin veri tabanları veri/bilgi elde etmede iyi bir kaynaktır. Bu kaynaklar zaman ve masraf açısından çok avantajlıdır. Ancak bu veri tabanlarına ulaşmak için gerekli iznin olması gerektiği de unutulmamalıdır.

Literatür taraması tekniği ile elde edilen veri/bilgilerde kaynak göstermek zorunludur. Alıntılar doğrudan veya dolaylı bir şekilde olabilir. Doğrudan alıntılar aynen yapılan alıntılardır ve tırnak içerisinde gösterilir.

Örnek: TDK Sözlüğüne göre literatür: “Herhangi bir bilim dalında yazılmış olan yazı veya eserlerin bütünü” şeklinde tanımlanmaktadır.

Dolaylı alıntılarda araştırmacı kendi cümlelerini oluşturur. Ancak kaynak göstermesi zorunludur. Herkesin bildiği bilgiler, genel kurallar ve uygulamalar konusunda ise kaynak göstermek gerekmez. Örneğin, “Karadeniz Bölgesi dağlıktır” , “insan hak ve özgürlüklerinden biri de inanç özgürlüğüdür” ifadelerinde kaynak göstermek gerekmez.

Literatür taraması şu aşama/adımlardan oluşur:

1. Araştırma konusu, olay ya da durum sınırlıkları ile beraber belirlenir. Konunun sınırlandırılması, gereksiz veri/bilgi elde etmeyi engeller. Böylece para, zaman ve emek kayıpları önlenir. Bu çerçevede ana ve alt konuları belirlemek, böylece araştırma ile ilgili bir yol haritası oluşturmak gerekir.
2. Araştırmanın hangi kaynaklardan yapılacağını belirlemek gerekir. Araştırmanın hangi yazılı, basılı eserlerden, işitsel ve görsel araçlar üzerinden yapılacağı; hangi yerlerde yapılacağı (kütüphaneler, arşivler, internet vb.) belirlenmelidir. Gerekli durumlarda veri/bilgiler doğru ve yetkili kaynaklardan yazılı bir izinle (talep formu doldurmak suretiyle veya dilekçe ile başvurarak) alınmalıdır. Böylece kullanılan veri/bilgi için kaynak gösterilmesi mümkün olur. Yasal nedenler ve etik açıdan araştırmacının bu şekilde hareket etmesi gerekir.

3. Kaynakların yerlerinin belirlenmesi gerekir. Kaynaklar ve bulunduğu yerler herkesin kullanımına açık olup olmadığının belirlenip, değilse gerekli başvuruların ve izinlerin alınması gerekir. Bunu yaparken de, veri/bilginin gerekliliği ve maliyeti arasında bir fayda-maliyet değerlendirmesi yapmak gerekir.

4. Tarama yapmadan önce taramada kullanılacak anahtar kelimelerin tespit edilmesi gerekir. Özellikle internet üzerinde yapılan taramalarda anahtar kelimeler bulunan sonuç sayısını çok etkilemektedir.

5. Tarama ile elde edilen veri/bilgiler kıyaslanır, birleşen ve ayrılan yönleri belirlenir, analiz ve sentez yapılır, doğrudan veya dolaylı alıntılar da belirtilerek yazma aşamasına geçilir. Bu aşamada kurgu, anlam ilişki ve anlam sırası oluşturmak önemlidir. Ana/alt konularla ilgili sizin belirlediğiniz plan ve içeriğe uygun olarak bilgileri sıralamak gerekir.

6. Değerlendirme ve sonuç bölümü ile kaynakça yazılır.

Literatür taramasında araştırma/tarama yapılacak yerler

1. Kütüphaneler

Kütüphane, her türlü sanat ve fikir yayınlarını toplumun faydalanacağı şekilde kendisinde toplayan ve düzenleyen bir birimdir. Bugün modern kütüphanelerde yazılı ve basılı, görsel veya işitsel birçok kaynaktan tarama yapılabilmektedir.

Kütüphanelerde, aranılan malzemeyi kolaylık ve çabuklukla bulabilmek için özel ihtiyaçlara göre değişen bir tasnif yapılmıştır. Genellikle tasnif, birbirine benzeyen unsurları bir arada toplamak ve gruplandırmak, benzemeyenleri ise ayırmaktır. Bugün dünyada belli başlı iki tasnif sistemi kullanılmaktadır. Biri Dewey Onlu Tasnif Sistemi, diğeri de Amerikan Kongre Kütüphanesi Sistemidir.

Kütüphanelerde aranan konu ile ilgili kaynak (kitap, dergi vs.) fiş katalogları yardımı ile bulunur. Bu kataloglarda aranan eser veya belge ile ilgili tanıtıcı bilgiler yer alır. Fişler alfabetik sıraya göre dizilir. Araştırmacı kitap/eserle ilgili istek fişi doldurur. Görevli yardımıyla bu şekilde bilgiye ulaşılır.

Kütüphaneler belli konularda ihtisaslaşmış olabilir. Hatta belli bilim dallarındaki eserleri bünyesinde toplamış olabilir. Bu anlamda araştırmacı, hangi kaynağı hangi kütüphanede bulabileceği konusunda bilgi sahibi olmalıdır.

Bilgisayarlar aracılığıyla yapılan literatür taramalarında sadece referanslar değil, özetler, hatta dokümanın tam metni bile anında elde edilebilir.

2. Arşivler

“Kurum veya şahısların faaliyetleri sonucunda ortaya çıkan ve belirli amaçlarla saklanan yazılı, sesli ve görüntülü belge, bu belgelerin belli bir düzene göre saklandığı yere” arşiv denir. Tanımdan da anlaşılacağı gibi arşivler genellikle basılı olmayan belgelerin yer aldığı birimlerdir. Bu nedenle arşivlerden faydalanmak için genellikle özel izin gerekir. Arşivler özel veya kamuya ait olabilir. Şehir Arşivleri, Noter Arşivleri, Özel Arşivler, Kartografik Arşivler ve Folklor Arşivleri, arşivlerden bazılarıdır.

Arşivlerde; yazışma evrakı ve dosyalar, haritalar, plan ve projeler, fotoğraflar, resimler ve ses bantları, plaklar, damgalar ve mühürler vb. yer alır.

Arşivler, bilgi kaynağı bakımından çok önemlidir. Arşivler adeta geçmişin resmidir. Özellikle sosyal bilimlerde birçok konu ve olayın aydınlatılması arşivler sayesinde mümkün olabilmektedir. Çünkü kamu kurum ve kuruluşları ile diğer örgütler faaliyetlerini kayıt altına almak zorundadırlar. Bu kayıtlar, işlem tarihi üzerinden belli bir süre geçtikten sonra arşivlerde muhafaza edilmektedir. Resmi kurum ve kuruluşlarının faaliyetleri sonucu ortaya çıkan belgeler, Birim Arşivlerinde 1-5 yıl, Kurum Arşivlerinde 15 yıla kadar ve Devlet Arşivlerinde belgenin niteliğine göre süresiz saklanırlar.

3. İnternet Kaynakları

Günümüzde internet bilgi paylaşımının en etkin ve hızlı yapıldığı bir iletişim aracıdır. İnsanlık tarihi boyunca üretilen bilgilerin %75'i son 20 yılda üretilmesi ve her yıl 75 milyardan fazla bilginin (Tutar 2010: 45) buna eklenmesi büyük ölçüde internet sayesinde olmaktadır. Bugün bütün örgütler faaliyetlerini kayıt altına almakla beraber, bu kayıtlar bilgisayar ortamında da muhafaza edilir. Birçok resmi veya özel örgüt faaliyetlerini ve bazı istatistikleri internet yoluyla ilgililere duyurur. Ayrıca ilgililer ve araştırmacılar için birçok kurum ve kuruluşta Dokümantasyon ve Bilgi Merkezleri vardır. TSE, TÜBİTAK-TÜRDOK, TÜİK, YÖK bunlardan bazılarıdır.

Bilimsel çalışmaların merkezi olan üniversiteler de, bilimsel çalışmalarını kullanıcıları ile paylaşmaktadır. Üniversite kütüphaneleri ve birçok kütüphane, internet yoluyla kullanıcılarına hizmet sunmaktadır. Ayrıca YÖK bünyesindeki Dokümantasyon ve Bilgi Tarama Merkezi dünyadaki yaklaşık 400 veri tabanda yer alan bilgileri sürekli tarayarak kullanıcılarına sunmaktadır.

Uluslararası Arama Motorları:

www.google.com

www.yahoo.com

www.msn.com

www.altavista.com

www.lycos.com

www.gigablast.com

www.hotbot.com

www.searchhippo.com

www.teoma.com

www.amazon.com

www.wikipedia.org

www.search.com

Türkçe Arama Motorları:

www.mynet.com

www.superonline.com

www.e-kolay.net

www.arabul.com

www.netbul.com

www.biglook.com

www.nerede.com

www.turkish-media.com

www.arama.com

www.iyinet.com

Arama motorları yardımıyla tarama yaparken şunlara dikkat etmek gerekir:

- a) Öncelikle konu sınırlandırılmalı ve arama için anahtar kelimeler seçilmelidir. Seçilen kelime veya söz öbekleri çıkan sonuç sayısını etkileyecektir.
- b) Mümkün olduğunca en yeni bilgilere ulaşmak gerekir.
- c) Taramada ortaya çıkan web adreslerinden güvenilir olanları tercih edilmelidir. Kurum ve kuruluşlar ile üniversiteler, diğer örgütlerin resmi web siteleri güvenilirlik bakımından ön plandadır.

d) Tarama mümkün olduğunca farklı web adreslerinden yapılmalı ve elde edilen bilgiler karşılaştırılarak doğruluğu test edilmelidir. Çünkü her an çok sayıda bilgi, denetimsiz bir şekilde internet ortamında yer almaktadır. Bu bilgilerin çoğu bilimsel bir nitelik taşımaz. Bu nedenle araştırmacının bilgi kaynağının güvenilir olmasından emin olması gerekir.

Kütüphaneler, arşivler ve internet üzerinden elde edilecek veri/bilgi kaynaklarını şu şekilde sıralayabiliriz: Her türlü kitaplar, ansiklopediler, dergiler, bültenler, istatistikler, belgeler, (yazılı, görsel/işitsel) raporlar, yıllıklar, biyografiler, bibliyografyalar, hatıralar, gazeteler, broşürler, kataloglar, konferans dokümanları, tezler, yayımlanmış raporlar, el kitapları, sözlükler vb.

5) Anket

Anket: “Bir araştırma çerçevesinde, kişilerin düşünce, görüş ve eğilimlerini tespit etmek amacıyla hazırlanmış soruların, belirli bir düzenlilik içinde yerleştirildiği soru kağıdı; bu şekilde bilgi toplamayı amaçlayan araştırma yöntemi” (Demir-Acar 1992: 28) olarak tanımlanabilir.

Sosyal Bilimlerde, araştırmacıların sıklıkla kullandıkları bir veri toplama tekniğidir. Anket, hedef kitle (ana kütle) içerisinde seçilmiş ve bütünü temsil kabiliyeti olan kişilere (örneklem), önceden hazırlanmış ve bir form (anket formu) üzerinde yer alan soruların (açık-kapalı uçlu) yöneltilmesi ve yine form üzerinde cevaplar alınması yoluyla yapılır.

Sosyal araştırmalarda çoėu zaman araştırılacak konu ile ilgili herkesin, dűşünce tutum veya eğilimleri hakkında bilgi almak mümkün olmamaktadır. Özellikle maliyet ve zaman, araştırmada önemli bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle araştırma konusunun muhatabı olanlar (ana kütle) arasından temsil kabiliyeti olan bir grubu (örneklem) seçmek gerekir. Temsil kabiliyeti ile içinde bulunulan ana kütlelerin bütün karakteristiklerine sahip olmak anlaşılır. Örneklem grubunun belirlenmesi, araştırma konusu hakkında doğru ve isabetli sonuçlar elde edilmesi açısından önemlidir. Temsil kabiliyeti ve yeterliliği konusunda şunların dikkate alınması gerekir:

a) Örneklem grubu mutlaka hedef kitle içinde yer almalıdır. Örneğin, Lazlar ile ilgili bir sosyal araştırmada bu kategori dışında olanlar temsil kabiliyetine sahip değildir. Bunun gibi yaş, cinsiyet, meslek, öğrenim seviyesi, gelir seviyesi vb. nitelikler, kısaca araştırma konusunun muhatabı olduğu kabul edilenler, ana kütle; bu nitelikleri taşıyanlar arasından seçilenler de örneklem grubunu oluşturmalıdır.

b) Bazı araştırmalarda ana kütle, coğrafi olarak belli şehir, bölge ya da ülke olabilir. Bu durumda örneklem grubu belirlenirken ana kütle içindeki farklı nitelikteki kişileri seçmek gerekir. Bu, elde edilen bilgilerin yanıltıcı olmaması bakımından önemlidir.

Örneğin, ülke düzeyinde milletvekili seçme kabiliyetine ve yeterliliğine sahip olanlar üzerinden yapılacak “siyasi parti eğilimi” anketinde; farklı yaş, cinsiyet, meslek, öğrenim seviyesi, gelir seviyesi, yaşadığı şehir vb. nitelikler dikkate alınarak örneklem grubu oluşturulmalıdır. Sadece gençler, sadece Van’da ikamet edenler, sadece öğrenciler veya sadece kadınlar örneklem olarak seçilirse hatta örneklem grubu, bir siyasi partinin çok güçlü olduğu bir yerde bulunanlar arasından oluşturulursa, sonuçlar gerçeği yansıtmayacaktır.

c) Örneklem grubu belirlenirken, ana kütle içinde yer alanların, toplam içindeki oranları da dikkate alınmalıdır. Örneğin, bir üniversitede öğrenciler üzerinde yapılacak bir araştırmada, fakülde, yüksekokul veya enstitülerin ana kütle içinde ne kadar yer tuttıkları dikkate alınmalıdır.

Toplam öğrenci mevcudu 500 olan bir yüksekokul ile, 5000 olan bir fakülteden 30'ar kişinin örneklem grubuna seçilmesi uygun olmayacaktır.

d) Ayrıca anketin, ana kütle içerisinde seçilen yeterli miktarda kişi ile yapılması da gerekir. Ana kütlede 10.000 olduğu bir topluluktan 10 kişi seçilerek yapılacak olan ankette hata çok fazla olabilir. Ana kütle içerisinde seçilecek örneklem grubunun sayısı; anketin konusuna, örneklem grubu içerisinde bulunanların özelliklerine ve temsil kabiliyetlerine göre değişebilir.

Anket Tekniğinin Aşamaları

1. Ankete Hazırlık

Öncelikle anketin konusu, hedefi ve amacı belirlenmelidir. Konu belirlenirken sınırlılıklarının da ortaya konması gerekir. Anket için bir plan yapılmalı ve bütün süreç bu plan doğrultusunda yürütülmelidir. Bu amaçla şu sorulara cevaplar bulmak gerekir:

- Hedef kitle (ana kütle) kimlerden oluşacaktır?
- Seçilecek örneklem grubu kaç kişiden oluşacaktır ve seçim işleminde hangi nitelikler aranacaktır? (şehir, yaş, cinsiyet vb.)
- Anket hangi araçlarla ve ne kadar bir sürede tamamlanacaktır?
- Elde edilen veriler hangi istatistiki yöntemle test edilecek, bu amaçla hangi istatistik programı kullanılacaktır? (SPSS vb)

2. Anket Sorularının Hazırlanması

Anket tekniği ile veriler, sorular aracılığı ile elde edilir. İhtiyacımız olan verinin/bilginin doğru ve yeterli miktarda olabilmesi sorulan sorulara bağlıdır. Bu nedenle soru hazırlamak basit bir işlem değildir. Bazı sorular araştırma konusu için çok önemli olabilir. Bu durumda verilen cevabın doğruluğunu ve katılımcının samimiyetini anlamak için “sağlama” sorular yöneltilebilir. Yani bir soruyu farklı ifadelerle başka bir sırada tekrar sorduğumuzda benzer bir cevap alamıyorsak, katılımcının samimiyeti ve verilerdeki yanılma payında bu durum dikkate alınmalıdır.

Sorular, insanların çeşitli konulardaki görüşleri, düşünceleri, tutum ve davranışları, inançları, kişilikleri vb. hakkında veriler elde etmemizi sağlar. Bu açıdan soruların sayısı, soru tipi, (açık-kapalı uçlu) soruların kısa, açık ve anlaşılır olmaları, muhatabın seviyesine (eğitim düzeyi vb) uygun olması, çelişkili olmaması, tutarlı olması, belli bir anlam sırası gözetilerek hazırlanması gibi özellikler çok önemlidir. Sorular içerisinde bazı kavramlar yer alıyorsa bunların da açıklanması gerekebilir. Soru sayısı fazla olmamalıdır. Soru sayısının 15-25 arasında olması uygundur. Konu, araştırılacak alan ve elde edilmek istenen veriler dikkate alındığında bu sayı 35'e kadar çıkabilir.

Anket tekniğinde “açık uçlu” ve “kapalı uçlu” olmak üzere iki tip soru vardır. Açık uçlu sorularda anket uygulanan kişi, soruya verilecek cevap konusunda seçenekler yoluyla sınırlandırılmaz. Yani cevap seçenekleri belirlenmez ve seçeneklerden biri veya birkaçını tercih etmesi istenmez. Derinlemesine ve detaylı cevaplar arandığında bu tip sorulardan faydalanılır. Ancak bu şekilde elde edilen veriler değerlendirilirken, verilerin analizinde bazı güçlükler yaşanabilir. Bu tip sorular genellikle anket formunun son kısmında yer alır ve cevap için yeterli miktarda boşluk bırakılır.

Kapalı uçlu sorularda ikiden az olmamak üzere cevap seçenekleri vardır. Seçeneklerin olması, verilerin analizinde kolaylık sağlar. Özellikle SPSS, SAS, MATLAB gibi istatistiksel programları kullanırken farklı analizler kolaylıkla yapılabilir. Kapalı uçlu sorularda seçenekler, “evet” veya “hayır”/ “var” veya “yok” şeklinde olabilir. En basit şekil budur ve genellikle anket yapılan kişi ile ilgili bir durumun tespitinde kullanılır. Cevap şıkları bazen de “evet”, “hayır” ve “kısmen” şeklinde olabilmektedir. Bu tip sorulara verilen cevaplar diğer sorular için adeta bir yol oluşturur. Bazen de bir sonraki soru için bir adım niteliğindedir.

Örnek: İşyerinde psikolojik şiddete maruz kaldığınızı düşünüyor musunuz?

Evet, düşünüyorum

Hayır, düşünmüyorum

Kapalı uçlu sorularda kullanılan ölçeklerden biri de “Likert tipi ölçek” dir. Bu ölçek türünde seçeneklerin derecelendirilmesinde genellikle şu ifadelere yer verilir:

Örnek: Belediye hizmetlerini nasıl buluyorsunuz?

( ) Çok iyi ( ) İyi ( ) Orta ( ) Kötü ( ) Çok kötü

Çok şıklı sorularda ise şıkların sayısı, sorunun içeriğine ve verilebilecek muhtemel cevaplara göre değişebilir. Sorular bazen bir önceki soru ile bağlantılı olarak “cevabınız evet ise.....” şeklinde de olabilir. Araştırmacının çok şıklı sorularda eğer gerek duyuyorsa; “diğer” şeklinde bir seçenek oluşturması da uygun olacaktır. Araştırmacı için önemli ve çok anlamlı olmayan bir seçenek, anket uygulanan kişi için önemli olabilir. Bu tip sorulara “yarı açık uçlu” da denilmektedir. Ayrıca seçeneklerle ilgili, “sadece birini seçiniz” veya “birden çok şık seçilebilir” şeklinde açıklama yapılmadadır.

Örnek: Yukarıdaki örnekle bağlantılı olarak şıklar şöyle sıralanabilir.
Cevabınız “evet” ise ne tür bir psikolojik şiddete maruz kalıyorsunuz?

- Dışlama
- Pasif bırakma
- Haksız eleştiri
- Tehdit
- İftira ve karalama
- Diğer (belirtiniz).....

3. Anket Formunun Hazırlanması

Sorular hazırlandıktan sonra anket formunun oluşturulmasına geçilebilir. Anket formunda öncelikle anket yapılacak kişilere hitaben; anketin konusu, tarihi, verilerin ne amaçla kullanılacağı ve sınırlılıkları, kullanılan ölçek ve bununla ilgili açıklama vb. konular hakkında bilgi verilir. Ayrıca anketi yapan kişi ya da kuruluşun adı, varsa unvanı ile beraber adres bilgileri yer almalıdır. Bu bilgiler ayrı bir kağıda yazılabileceği gibi anket formunun birinci bölümüyle beraber de olabilir.

Birinci bölümde anket uygulanan kişi ile ilgili kişisel bilgiler yer alır. Bu bilgilerin hangileri olacağı anketin konusuna göre değişir. Bazen anket konusu için sadece cinsiyet ve yaş bilgileri yeterli olurken bazen de eğitim durumu, medeni hali, varsa çocuk sayısı, gelir düzeyi, örgüt içindeki pozisyonu gibi bilgiler gerekebilir. Unutulmaması gereken önemli bir konu anket uygulanan kişinin tanınmasına yol açacak bilgilerin istenmemesidir. Bu tür bilgilerin istenmesi anket uygulanan kişinin samimi olmayan cevaplar vermesine yol açabilir. Böylece birinci bölümde hangi tür bilgilerin gerekli olup olmadığına karar verilmelidir. Bu bölümde genellikle kapalı uçlu sorular yer alır.

Anket formunun ikinci bölümünde anket konusu ile ilgili bilgilere ilişkin sorular yer alır. Soru sayısı ve soruların içeriği, yeterli veri elde etmeyi mümkün kılmalıdır. Gerek görüldüğünde sorular gruplandırılmak suretiyle de tasnif edilebilir. Bu, verilerin analizi için de kolaylık sağlar.

Uygulanacak Anket Şeklinin Belirlenmesi

Anketin uygulanmasında dört farklı şekil vardır. Bunları şöyle sıralayabiliriz:

a) Yüz Yüze Görüşme: Anket, anketörler aracılığı ile ve anket yapılacak kişinin bulunduğu yerde yüz yüze görüşmek suretiyle yapılır. Maliyeti yüksektir ve fazla zaman alır. Anketörlerin eğitilmiş ve insan ilişkilerinde başarılı olmaları ve anketi uyguladıkları kişilerin bazı özelliklerini bilmeleri (hassasiyetler, inançlar, politik veya siyasi eğilimler vb.) gerekir. Anketin uygulanmasında gerekli açıklamaların yapılabilmesi ve anketin geri gelme riskinin az olması bir avantajdır. Anketörler bazen, anketi uygulamadıkları halde formu kendileri doldurmaktadırlar. Bunun yanında tutum ve davranışları ile kişisel bazı nitelikleri ise anket uygulanan kişi üzerinde bazı olumsuz etkiler meydana getirebilmektedir.

b) Telefonla Yapılan Anket: Bu anket şeklinde anket uygulanacak kişilerden telefon aracılığı ile bilgi alınır. Anket formundaki sorular yöneltilir ve verilen cevaplar form üzerine kaydedilir. Soruların kısa olması, açık ve anlaşılır olması gerekir. Maliyeti düşük ve hızlı veri elde etmeye uygun bir anket şekli olmasına karşılık yüz yüze iletişimin avantajları yoktur. Ayrıca örneklem grubunun tamamına telefonla ulaşmak mümkün olmayabilir. Görüşme esnasında yaşanabilecek bazı teknik sorunlar da telefonla anketin dezavantajlarındandır.

c) İnternet Yoluyla Yapılan Anket: Pratik, kolay ve maliyeti çok düşük bir anket şeklidir. Örneklem grubunun mail adreslerine anket formu gönderilir veya bir web adresi üzerinden ilişki kurularak anket uygulanır. Ancak örneklem grubunun tamamına ulaşmak mümkün olmayabilir. Herkesin bir mail adresi ve internet kullanıcısı olmaları söz konusu değildir. Bunun yanında anketi kimin doldurduğu da bilinmez. Bu şekilde elde edilen veriler elektronik ortamda oluştuğu için kaydedilmeleri kolaydır. Böylece verilerin tasnifi ve analizi de kolaylaşmaktadır. Ayrıca zaman sınırlaması da yoktur. Anlaşılmayan sorulara cevap verilmemesi ve yüz yüze anketteki gibi açıklama yapılamaması olumsuz yönlerinden bazılarıdır.

d) Posta Yoluyla Anket: Anket formu, posta yolu ile örneklem grubuna ulaştırılır. Uygulamada cevaplama oranı düşüktür. Bunun önemli bir sebebi anket uygulanan kişinin formu geri göndermek için posta ücreti ödemek istememesi veya buna zamanının olmamasıdır. Bu nedenle anket formu ile birlikte pullu bir zarf gönderilmesi uygun olacaktır. Geri dönüşleri sağlamak veya hızlandırmak için anket uygulanacak kişinin telefonla aranarak hatırlatma yapılması gerekebilir. Posta yoluyla ankette de bazı sorular anlaşılabilir veya yanlış anlaşılabilir. Bu şekilde veri elde edilemeyebilir veya veri hataları söz konusu olabilir.

e) Emanet Bırakma Yoluyla Anket: Anket formları, örneklem olarak belirlenmiş kurum, kuruluş, işletme veya herhangi bir topluluğun bulunduğu birime teslim edilir. Belli bir süre sonunda tekrar geri toplanır. Bu uygulama şeklinde de yüz yüze anketin avantajları söz konusu değildir.

5. Uygulama ve Değerlendirme

Anket formu üzerinde gerek açık gerekse kapalı uçlu sorular yoluyla elde edilen veriler bu aşamada analiz edilir. Analiz için çeşitli istatistikî yöntemlere başvurulmakla beraber bazı programlardan yararlanılmaktadır. Bu programların en meşhuru SPSS'dir. Bunun dışında MINITAB, SYSTAT, EVIEWS, SAS, ARENA, MATLAB gibi farklı analizler için daha iyi olduğu düşünölen çok sayıda istatistik programı da kullanılmaktadır. Bu programlar sonuçların sayısal olarak, grafikler şeklinde ve tablolar oluşturmak suretiyle araştırmacıya farklı seçenekler sunmaktadır. En basit analiz şekli frekans dağılımı yaprak sorulara verilen cevapları % olarak ifade etmektir. Konu içeriğine göre ki-kare testi, korelasyon analizi gibi uygulamalara başvurulabilir.

Anket tekniğinde elde edilen veriler sayısallaştırılarak sonuç elde edilir. Çıkan sonuçlar da sayısal olacaktır. Yorum yaparken olaya etki eden parametreler ve bu parametreler arasındaki neden-sonuç, serbest-bağılı değişken ilişkisinin yönü ve şiddeti dikkate alınır.

Yapılan analizler sonunda ulaşılan sonuçlar, konu ile ilgili yargıların, önermelerin veya bir hipotezle ilgili değerlendirmelerin dayanağını oluşturur. Hata payı (verilerin hangi anlamlılık düzeyinde test edildiği) araştırmacı tarafından belirtilir. Ulaşılan sonuçlarda çoğu zaman kesin yargılarda bulunulmaz. Bunun yerine “..... düşünölmektedir”, “..... anlaşılmaktadır” veya “....varsayılabılır” şeklinde ifadeler kullanmak daha doğru olacaktır.

Anketin Avantaj ve Dezavantajları

Anket tekniği ile hedef kitle içerisindeki daha geniş bir örneklem grubuna ulaşılabilir. Böylece hem para, zaman ve enerji tasarrufu sağlanır, hem de seçilen örneklem grubunun temsil düzeyi ve geçerlilik derecesi artırılabilir. Anketin doldurulması için yeterli zaman vardır ve cevaplar düşünülerek verilebilir.

Bu yöntemle gizlilik sağlanabilmektedir. Anket formunda kişinin kimlik bilgileri yer almaz. Ancak özellikle yüz yüze yapılan anketlerde, uygulandığı kişi/kişiler, verdikleri cevaplar nedeniyle zarar görebileceklerini düşünüp tedirgin olmaktadırlar. Bu yüzden ya anket formunu doldurmak istememekte, ya da samimi davranmamaktadırlar. Bu durumda cevapların toplu olarak değerlendirileceği, araştırmanın ne amaçla yapıldığı gibi tereddüde neden olan hususlara açıklık getirilmelidir.

Bu avantajlar yanında anketlere verilen cevaplarda, anketin uygulanma şeklinden (yüz yüze, telefonla vs.) veya anketin uygulandığı kişiden kaynaklanan hatalar olabilir. Soruların anlaşılmaması, cevaplarda samimi olunmaması veya anketin ilgisiz kişilerce doldurulması, seçeneklerin rastgele işaretlenmesi ve anket yüz yüze yapılıyorsa anketörden kaynaklanan hatalar, bu hatalardan bazılarıdır. Ayrıca elde edilen verilerin yüzeysel olması, geri dönme ve doldurma oranındaki düşüklükler bu tekniğin diğer olumsuz yanlarıdır.